

A gyermekmunka védelme.

A világháború összes rombolása emberben, anyagban egyaránt a gyermekre száll. A gyermek érzi leginkább a nyomort, a szenvedést, az éhezést, a nélkülözést, a háború összes terheit a gyermek viseli. A gyermek, aki ma a felnőttek módjára kiveszi részét a nehéz, harcok-küzdelmű napokból, sőt talán még többet ad, mint a felnőtt ember, mert emberi életének legszebb tavasza: a gyermek-kora ég, pusztul, vesz el a háború vérvörögében.

A gyermekmunka kihasználása Magyarországon gazdaság-társadalmi termelésében sokkal hatalmasabb arányú, mint általában hirtelen. Elterjedéséről az 1900. évi népszámlálás és az 1906-os üzemsziszatika adatai nyújtanak némi felvilágosítást.

A népszámlálás adatai szerint 1900-ban Magyarország területén 498 ezer 7-14 éves korban levő gyermek állott a nemzeti termelés szolgálatában. Foglalkozási főosztályok szerint a 14 éven aluli gyermekek a következő kereseti ágakban oszlanak meg:

	számszerint	%-ban
Östermelés	350.152	70.4
Bányászat	2.116	0.4
Ipár	63.233	12.7
Kereskedelem	9.067	1.8
Közlekedés	1.112	0.2
Napszámos	9.203	1.9
Házi cselédek	59.908	12.0
Egyéb foglalkozásbeliek	3.007	0.6
	497.798	100.—

A mezőgazdaság, amint látjuk, nemcsak abszolút, hanem relatív véve is a legtöbb gyermeket foglalkoztatja, ami természetes, tekintve, hogy az ország lakosságának túlnyomó része mezőgazdasággal foglalkozik. Azt hiszem, nem kell hangsúlyoznom — sajnos, statisztikánk nincs — hogy a gyermekmunkások száma a háború éve alatt több millióra emelkedett Magyarországon. Igen nagy lehet azoknak a gyermekeknek a száma is, akik a rendszeres iskoláztatás mellett az év és a nap bizonyos időszakában hosszabb vagy rövidebb ideig alkalmaztatottak valamely mezőgazdasági munkára.

Az 1906-ban felvett üzemsziszatika az ifjú munkásoknak a gyári üzemekben való foglalkoztatásáról — oly üzemekben, amelyek husznál több munkást foglalkoztatnak, vagy amelyekben motorikus erővel hajtott gépek dolgoznak — a következő képet nyújtja:

14 éven aluli gyermek	2620
14-15 évesek	14336
16-17 évesek a különféle iparágakban	2533

Ez a szám sem tárja fel azonban a valót, amennyiben sokkal nagyobb a gyáriparban foglalkoztatott gyermekek száma, mint itt látjuk. Sok helyütt ugyanis a munkás egész családját a gyárban tartózkodik, (kőanyag, üvegipar stb.) és az üzemsziszatánál nem lehet megállapítani, melyik családtag végez keresőmunkát, melyik nem. Egyébként az ipari gyermekmunka súlypontja Magyarországon nem is a gyáriüzemekben, hanem a kisiparban van. A kisipart szorongatja a tőke, amelynek konkurencijától úgy akar megmenekedni, hogy sok ingyen munkaerőt, illetve tanoncot tart. Az egyes iparágakban a népszámlálás adatai szerint 16 éven aluli munkás és tanonc 130.926 volt 1906-ban.

A mezőgazdasággal kapcsolatos munkánál a gyermeki munkaerőt mindig alkalmazták könnyebb, kiegészítő szolgálatokra (pászforkodás, hernyózás, fagaly-hordás, csutkaverés, acatolás, könnyebb bérés és kocsiszolgalat). A sociologusok leginkább azért tiltakoztak a mezőgazdasági gyermekmunka ellen, mert igen korai felkeléssel kapcsolatos, a munkaidő nincs szabályozva és előfordulhat, hogy a gyermek foglalkoztatásának körülményei kedvezőtlen hatást gyakorolnak erkölcsi és szellemi fejlődésére. Ma sokkal

csüggesztőbb a mezőgazdasági gyermekmunkások helyzete. Hiteles adatok igazolják, hogy 1914. és 1915. években megtörtént Magyarországon, hogy 7-8 éves gyermekek a nyári időszakokban éjjel után keltek fel, és késő estig munkában voltak. A gyermek ma tehát nem kiegészítő munkát végez a mezőgazdaságban, mint régebben, hanem szántvet, arat, szóval mindazt a munkát a gyermek végzi, amit eddig a felnőttek.

Az ipari gyermekmunkát az 1884. évi XVII. t. c. szabályozza. Az iparfelügyelők jelentései azonban évről-évre arról panaszkodnak, hogy a törvény rendelkezései csak papíron vannak meg, azokat lelkiismeretesen nem tartják be, amit a sok kivételes intézkedés, melyet a törvény tartalmaz, igen megkönnyít. A háborúval kapcsolatos kivételes rendelkezések természetesen még kedvezőbb alkalmat nyújtottak a gyermekmunkával való tulkapásokra. 60-70 fillér és 1 korona napi munkabérért dolgoznak reggeltől estig a különféle üzemekben egészségtelen levegőjű helyiségekben, sokszor ártalmas anyagok között a magyar gyermekmunkások ezrei.

Az ifjú munkások és tanoncok sorsa a kisiparban a lehető legkedvezőtlenebb. A munkaidejüknek soha sincs vége, egészségügyi, táplálkozási, iskolázási s általában szociális viszonyai igen szomorú képet tárnak elénk. Az iparfelügyelet alá tartozó üzemekben, ha meg is szűnne egykor ez a rettenetes helyzet, a kisiparban mindaddig megmarad, míg a tanoncotthonok felállítását, a teljes ellátással járó tanonctartást meg nem szünteti teljesen.

A gyermekmunka kihasználásánál szerepe van a gyermek családi és egyéni körülményeinek. Geller Antal temesvári tanító 1898 és 1899-ben statisztikát készített a tanköteles gyermekek iskolán kívüli foglalkoztatásáról. Az adatokból kitűnt, hogy az iskola 4756 tanulója közül 495 gyermek foglalkozott valamely kereseti ággal, mint mellékfoglalkozással. (vízhordás, tollfosztás, gyermekdajkálás, szindarabokban közreműködés, ministrálás, harangozás stb.) A statisztikai felvétel megjelent a Közgazdasági Szemle 1899-i évfolyamában.

A háború pszichéjében láttuk legelőször felbukanni azt a kedvezőtlen szociális jelenséget, hogy az iskola támogatja, sőt elősegíti a gyermekek kenyérkereső munkáját. Sok példát lehetne erről felhozni, de csak a legközelebbit említem. A pesti diákok az idei nyarukat a csepeli tölténygyárban töltötték. A gyár foglalkoztatta őket s a vezetőség szociális érzékét dicséri az a tény, hogy a munkaidejüket napi öt órában állapították meg. De ez is sok a fejletlen gyermekeknek, akiknek a nyári szünet pihenésre és fejlődésbeli lehetőségekre van szánva, azonkívül a gyári munka, bármennyire is javítja annak feltételeit, nem felelhet meg a gyermek szervezetének és érzelmvilágának. A védelem eszközei és a jövő utjai világosak. A szociálpolitika jól ismert és sokszor elhangzott kívánásainak a teljesítése: tökéletesen végrehajtott munkásvédelem, az iskolakötelezettség kiterjesztése 14 éves korig, gyermekek ipari foglalkoztatása 14 éves korhatárhoz kötve, fiatalok munkások maximális munkaidéjének törvényes szabályozása, egészségtelen és éjjeli foglalkoztatásoknak eltüntetése, alkalmazásuk kötelező orvosi vizsgálatától tétessék függővé, az iparfelügyelet kiterjesztése, az otthoni munka rendezése, női iparfelügyelők alkalmazása, munkásiparfelügyelői intézmény létesítése, egészségügyi óri állások szervezése, a veszélyes iparágak jegyzékének megállapítása, stb. szóval mindaz, amit a modern társadalompolitika előír.

Vásárhelyi Julia.

SZINHÁZ MŰVÉSZET

0000

A király házasodik. A király megkoronázása alkalmából diszeloádást hirdetett a színház és színre hozta Tóth Kálmánnak *A király házasodik* című vigjátékát. A darab nem nagy igényű alkotás, vékonyka cselekményének kialakulhatását a magán- és párbeszéd hátrálatják, a konstrukciója is kezdetleges, csak a kamarában csillog a derű fénye. Ma már csak irodalomtörténeti szempontból tarthat igényt az érdeklődésre és így is csak akkor, ha az előadásban hozzá tudják adni a zománcot. Ezt bizony nélkülöz-tük, sőt egyik-másik színjátszónál a szereptudást is. A szinpad kiállítás is szegényes volt, korhűségről persze nem is lehet beszélni. Néminemű félrevezetési törekvések is mutatkoztak az alakok beállításában. A Doctismust és a Magnificust lakájszerű fekete ruhába bujtatták, de megengedték, hogy a Magnificus karikagyűrűt és tonzurát viseljen. Vagy hogy concessiókat akartak tenni?.. Lehet. Itt, ahol a rendező nem érti a mester-ségét, minden lehetséges. Meddig kísérletez-nék még ezzel az emberrel? Amint e sorokból látható, a diszeloádásból csak az előadás maradt meg, disz nélkül. A diszt a közönség adta hozzá azzal, hogy zsufolásig megtöltötte a színházat. A darab szerepeinek lényegéhez még legközelebb állt Gömöri Vilma az Erzsébet alakjában. Körmendy Kálmán ábrázolta Lajost, míg Kont érzelmének Almásy Endre adott hangot. Matány Antal „vasmegyei gye-eket” mutatott Kopjai Imre, a darab legér-tékesebben megformált alakjában. Vécsey Ilona, Biró Erzs, Szegő Endre, Szilágyi Aladár, Ihász Lajos vettek még részt az előadás-ban, amely előtt minden invenciót nélkülöző koronázási élőképeket mutattak be. Igen ér-tékes volt az a bevezető beszéd, amit Vézner Károly kegyesrendi tanár tartott. Szépen el-gondolt beszédben font koszorut Tóth Kál-mán homlokára és magas gondolatoktól ékes szavakban festette a koronázás jelentő-ségét. Érdeklődéssel hallgatták és végezetül intenzív, az igazi elismerést bizonyító tapsok-kal honorálták tartalmas előadását. Müso-ron kívül Körmendy Kálmán olvasva sza-valta el Juhász Gyulának remekbe készült Koronázás című költeményét. Ez a vers költé-szettel van teli és foglalhatja egy mélyen szántó lélek magyar érzésének és költői meg-nyilatkozásának. A vers is, de a poéta is meg-érdemelte volna, hogy ne olvasva, de beta-nulva mondják el. Olvasni már csak magunk olvassuk. És olvassuk is, elmerülve a szépsé-geiben, a nagyszerűségében...

Farsang. A színházi iroda jelenti: Január 4-én, csütörtökön mutatja be a színház Mol-nár Ferenc legújabb színművét, a Farsan-got. A Molnár-premierek mindenkor művé-szi eseményszámba mennek. Azt jelentik, hogy a közönség sablon helyett egészen kü-lönleges élvezethez jut. Nem a Bernstein-féle technikai zsonglörösködéssel hat egy-egy Molnár darab, cselekménye távolról sem ku-szált, bonyolódott, azért mindig megragadja a közönséget s fogva tartja az első szótól az utolsóig. A Farsang, amely Fedák Sári drá-mai szereplésével vált nevezetessé, a múlt század rokokó-korszakának hangulatába visz vissza. A szegedi bemutatón Kamillát Gö-möry Vilma, Miklóst Körmendy Kálmán, a férjet Szegő Endre, Liszkát Lendvai Lola játsszák. A bemutató jegyeit már árusítja a nappali pénztár.

(E rovat folytatása a 12-ik oldalon.)